

Aleg. 151.

Sprawozdanie

komisyi administracyjnej o wnioskach Wydziału krajowego w przedmiocie wpływu wolności dzielenia posiadłości tabularnych na wybory do Sejmu i do Rad powiatowych, tudzież na ustrój obszarów dworskich.

Wysoki Sejmie!

Na poprzedniej sesyi sejmowej komisya prawnicza przedłożyła Wysokiej Izbie sprawozdanie z wnioskami do zmiany §§. 13 i 14 ordynacyi wyborczej sejmowej, tudzież §. 8. ordynacyi wyborczej powiatowej w tym kierunku, aby posiadaczom posiadłości tabularnych nie znajdujących się w związku gminy a opłacających niżej 100 zł. podatków służyło prawo wybierania w grupie gmin wiejskich do Sejmu i do Rady powiatowej w charakterze wyborców czyli z głosem t. z. wirylnym wtedy dopiero, jeśli opłacają najmniej dwadzieścia pięć zł. w. a. podatków, aby zaś posiadacze tabularni opłacający niższe kwoty podatkowe byli odtąd tylko prawyborcami w grupie gmin wiejskich.

Wnioski te, zgodne z wnioskami Wydziału krajowego, służącymi im za podstawę a spowodowanymi uchwałą Wys. Sejmu z dnia 9. Września 1884, przyszły pod obrady sejmowe na dniu 16. Stycznia 1886., nie zostały jednak uchwalone z powodu braku kompletu (114 posłów) wymaganej do zmiany ordynacyi wyborczej sejmowej.

Na obecnej sesyi sejmowej Wydział krajowy wznowił tę sprawę, a odkładając na przyszłość wnioski dążące do usunięcia ujemnego wpływu dzielenia posiadłości tabularnych na ustrój obszarów dworskich, w której to sprawie nie nastąpiło dotąd porozumienie się z Rządem, przedłożył znowu dwa projekta do ustaw, zmieniające §. 14. ordynacyi wyborczej sejmowej i §. 8. ordynacyi wyborczej powiatowej w tym samym kierunku, jak poprzednie wnioski Wydziału krajowego i komisyi prawniczej. Wniosku do zmiany §. 13. ord. wyb. sejmowej nie postawił tym razem Wydział krajowy, stosując się do słusznej uwagi przez JE. p. Namiestnika jako komisarza wypowiedzianej przy obradach zeszlórocznych, że już obecna osnowa §. 13. ordynacyi wyborczej sejmowej w brzmieniu ustawą z dnia 6. Października 1869. Nr. 13. dz. u. kr. ustalonom, zapewnia posiadaczom częstek tabularnych udział w prawyborach, jeśli tylko opłacają przynajmniej taki podatek bezpośredni, jaki w gminie, z którą obszar dworski stanowi jedną gminę katastralną, płacą prawyborcy najniżej opodatkowani.

Komisyja administracyjna, której Wysoki Sejm uchwałą z dnia 10. Stycznia b. r. przydzielił sprawozdanie Wydziału krajowego, po bliższem zbadaniu sprawy uznała, że bardzo ważne względy przemawiają za wnioskami Wydziału krajowego t. j. za tem, aby prawo do głosu t. z. wirylnego czyli do głosowania w charakterze wyborców, służące dotąd wszystkim posiadaczom dóbr tabularnych płacących niżej 100 zł. podatków, ograniczyć do tych z powyższych posiadaczy, którzy opłacają najmniej 25 zł. podatku.

Względy te, obszernie rozwinięte w dwukrotnych sprawozdaniach tak Wydziału krajowego jak i komisji prawniczej, dadzą się streścić następująco:

Wskutek dzielenia posiadłości tabularnych powstają na gruntach niegdyś dominikalnych, ze związku gminnego wyłączonych, zatem na terytoryach obszarów dworskich liczne posiadłości drobniejsze, również w tabuli, względnie w księgach hipotecznych obwodowych zapisane. Między temi posiadłościami, dzisiaj, przy nieograniczonej swobodzie dzielenia, bardzo są liczne posiadłości tak drobne, że przyznawanie im głosu wirylnego przy wyborach sejmowych i powiatowych w grupie gmin wiejskich nie odpowiada intencji, jaką miał prawodawca przy wprowadzaniu głosów t. z. wirylnych przy wyborach w tej grupie i żadną miarą nie da się usprawiedliwić.

W r. 1883. na 1811 posiadłości tabularnych z głosem wirylnym, z których wykazano opłacany podatek, opłacało podatek niżej 1 zł. posiadłości 243 czyli 13 42%

"	"	nad 1—5 "	"	538	"	29·71%
"	"	" 5—10 "	"	159	"	8·78%
"	"	" 10—20 "	"	154	"	8·51%
"	"	" 20—25 "	"	72	"	3·98%
"	"	" 25—50 "	"	242	"	13·35%
"	"	" 50—100 "	"	403	"	22·25%

Nie jest słusznem i nie odpowiada intencji prawodawcy, aby posiadacz kilkunastu lub choćby kilkudziesięciu sążni kwadratowych wydzielonych z ciała tabularnego miał prawo wyborcze równie doniosłe jak właściciel posiadłości tabularnej, opłacający od niej kilkadziesiąt aż do stu złr. podatków, i równie doniosłe jak wyborca wybrany przez prawyborców na każde 500 ludności w gminie. Owi drobni posiadacze tabularni ani rozległością gruntu lub opłacanym podatkiem ani wykształceniem nie różnią się od prawyborców w gminach i na obszarach dworskich a często niżej stoją od nich pod temi względami, mimo to zaś przy wyborach mają tak znaczną nad nimi przewagę. Zachodzi tedy potrzeba postawienia dla wirylnych głosów służących posiadaczom tabularnym w grupie gmin wiejskich obok granicy od góry t. j. kwoty podatkowej niżej 100 zł. także granicy od dołu, która to potrzeba nie istniała w czasie kiedy nie było wolno dzielić posiadłości tabularne bez ograniczenia.

Potrzeba takiej zmiany jest tem większą i tem bardziej nagłą, że liczba drobnych części tabularnych uprawniających dziś do głosu wirylnego w grupie gmin wiejskich ciągle wzrasta i już w czasie ostatnich wyborów sejmowych w r. 1883. wyborcy z głosem wirylnym stanowili w okręgu wyborczym Nowy Sącz-Grybów-Ciężkowice 44% wszystkich wyborców w ośmiu dalszych okręgach wyżej 30% wszystkich wyborców. Przy częstych sprzedażach parcel tabularnych i częstszych w niejednej okolicy wypadkach parcelacji całych obszarów dworskich łatwo być może, że owi drobni wiryliści w niektórych okręgach niezadługo a może już nawet przy najbliższych wyborach będą stanowić bezwzględna większość wszystkich wyborców i że tym sposobem mieszkańcy dwóch lub trzech osad czyli wsi nowopowstałych na niegdyś dworskich posiadłościach będą mieli przewagę liczebną nad wyborcami gmin wiejskich i posiadaczami tabularnymi opłacającymi kwoty podatkowe o wiele znaczniejsze niedochozące wszakże do 100 zł.

Uznawszy konieczność wskazanej tu zmiany ustawodawczej komisya zgodnie z Wydziałem krajowym i zeszloroczną komisją prawniczą przyjęła jako granicę od dołu dla prawa udziału

w wyborach w grupie gmin wiejskich z głosem wirylnym tę samą podstawę podatkową, która stanowi dziś dla głosów wirylnych granicę od góry t. j. oddziela je od uprawnionych do wyborów w grupie większych posiadłości. Granicę tę stanowi pewna kwota podatków, a mianowicie podatków realnych t. j. gruntowego i domowego dla wyborów sejmowych, zaś podatków bezpośrednich w ogóle dla wyborów do Rady powiat. Granicę wspomnianą od góry stanowi kwota 100 zł., jako granicę od dołu projektuje komisya, znowu zgodnie z Wydziałem krajowym i zeszlóroczną komisją prawniczą, kwotę 25 zł. uważając, że posiadacze tabularni płacący 25—100 zł. podatków realnych lub też podatków bezpośrednich w ogóle, przedstawiają właśnie ową średnią własność ziemską, której prawodawca chciał nadać doniosłe prawo głosu wirylnego przy wyborach i która w systemie wyborczym na zasadzie reprezentacyi interesów opartym na przyznanie tego uprawnienia ze względu na swoją siłę podatkową i swe stanowisko społeczne zasługuje.

Komisya administracyjna wnosi przeto.

I/. II/. Wysoki Sejm raczy uchwalić projekty do ustaw załączone poz. I. i II.

Przewodniczący:

E. Czerkawski w. r.

Sprawozdawca:

Pilat w. r.

I.

U s t a w a

z dnia dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskim, zmieniająca §. 8. ordynacyi wyborczej powiatowej z dnia 12. Sierpnia 1866. Dz. u. kr. Nr. 21. o prawie wybierania członków Rady powiatowej w grupie gmin wiejskich służącym posiadaczom dóbr tabularnych, opłacającym rocznie mniej niż 100 zł. w. a. podatków bezpośrednich.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskim, postanawiam, co następuje:

Art. I.

Postanowienia §. 8. ordynacyi wyborczej z dnia 12. Sierpnia 1866. Dz. u. kr. Nr. 21. zostają uchylone w dotychczasowej osnowie i mają od-
tąd opiewać następująco:

§. 8.

Prawo wybierania członków Rady powiatowej w grupie gmin wiejskich mają także obywatele państwa austriackiego, którzy posiadają w powiecie dobra ziemskie tabularne i opłacają rocznie kwotę nie mniejszą, aniżeli dwadzieścia pięć zł. w. a. a nie dosięgającą pełnych sto zł. w. a. podatków bezpośrednich.

Co do wykonywania tego prawa mają być zastosowane postanowienia §. 2.

Art. II.

Wykonanie tej ustawy poruczam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

II.

U s t a w a

z dnia dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, zmieniająca §. 14. sejmowej ordynacyi wyborczej z dnia 26. Lutego 1861. r. Dz. u. p. Nr. 1. pod względem udziału w wyborze posłów z kuryi gmin wiejskich posiadaczy posiadłości tabularnej, nie należącej do związku gminy, a opłacającej mniej niż 100 zł.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam co następuje:

Art. I.

Postanowienia §. 14. sejmowej ordynacyi wyborczej z dnia 26. Lutego 1861. Dz. u. p. Nr. 1. zostają uchylone w dotychczasowej osnowie i mają odtąd opiewać następnie:

§. 14.

Pełnoletni, do związku państwa austriackiego należący posiadacze, nie znajdującej się w związku gminy posiadłości tabularnej, od której należytość roczna w podatkach realnych rządowych wynosi najmniej dwadzieścia pięć złotych w. a., a nie dosięga pełnej kwoty stu złotych w. a., mają z uwzględnieniem postanowień ustawy z dnia 20. Września 1866. Dz. ust. i rozp. kraj. Nr. 23., jako wyborcy mieć udział w wyborze posła z gmin wiejskich tego okręgu wyborczego, w którym posiadłość jest położona.

Z pomiędzy kilku współposiadaczy takiej posiadłości ten tylko jako wyborca wystąpić może, którego wszyscy do tego upoważnią.

Art. II.

Wykonanie tej ustawy poruczam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych